

**Племена і народи
залізного віку на
території сучасної
України.**

Погасли кострища стоянок.
У землю пішли племена.
Забрали в холодні кургани
Сокири, мечі й письмена.
Та, може, мені здалося —
А час не все переміг,
На чашах тепло збереглося
Тих вуст, що торкалися їх.

Ліна Костенко

Очікувані результати:

Після уроку ви зможете:

описувати спосіб життя населення Кіммерійсько-Скіфського світу; визначати роль заліза в історії людства, природно-географічних умов Північного Причорномор'я та тип господарювання кіммерійців та скіфів;

характеризувати суспільне, господарське життя та культурну спадщину племен і народів залізного віку, що проживали на території України;

пояснювати та застосовувати терміни «залізний вік», «кіммерійці», «скіфи», «Велика Скіфія», «скіфські кургани», «звіриний стиль», «сармати», «пектораль»;

оцінювати внесок цивілізацій кіммерійців і скіфів у світову культуру;

складати хронологічну таблицю.

Актуалізація опорних понять:

1. На які періоди ми поділяємо найдавнішу історію ?
2. Чому ці періоди так назвали історики?
3. На основі наведених пояснень дайте визначення поняттю «залізний вік».
(«Залізний вік» – час, коли знаряддя праці люди виготовляли із заліза).

План уроку:

1.Кіммерійці.

2.Скіфи.

3.Сармати.

Термінологічний словник:

Кіммерійці – народ, який проживав на території Північного Причорномор'я в IX-VII ст. до н. е.

Скіфи – населення Північного Причорномор'я VII-III ст. до н. е.

Сармати (оперезані мечем) – народ, який населяв Північне Причорномор'я в III ст. до н. е.- III ст. н. е.

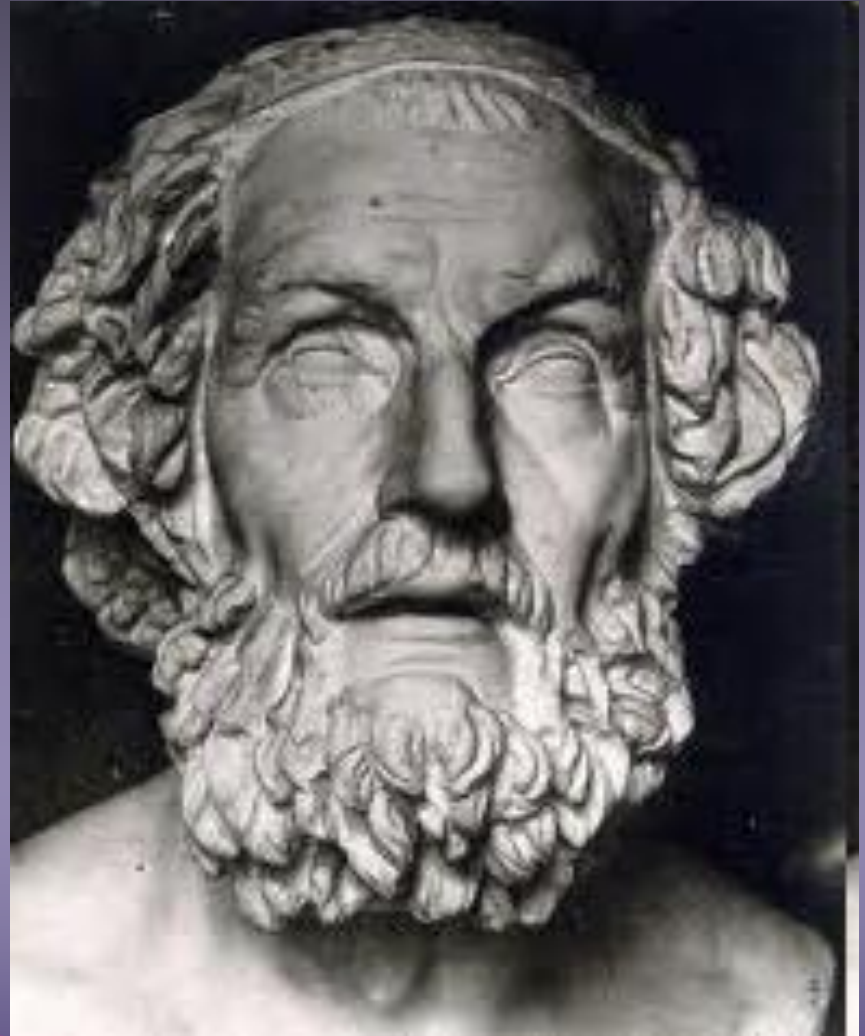
“Одіссея” Гомера

“Врешті дістались ми
течій глибоких ріки
Океану.

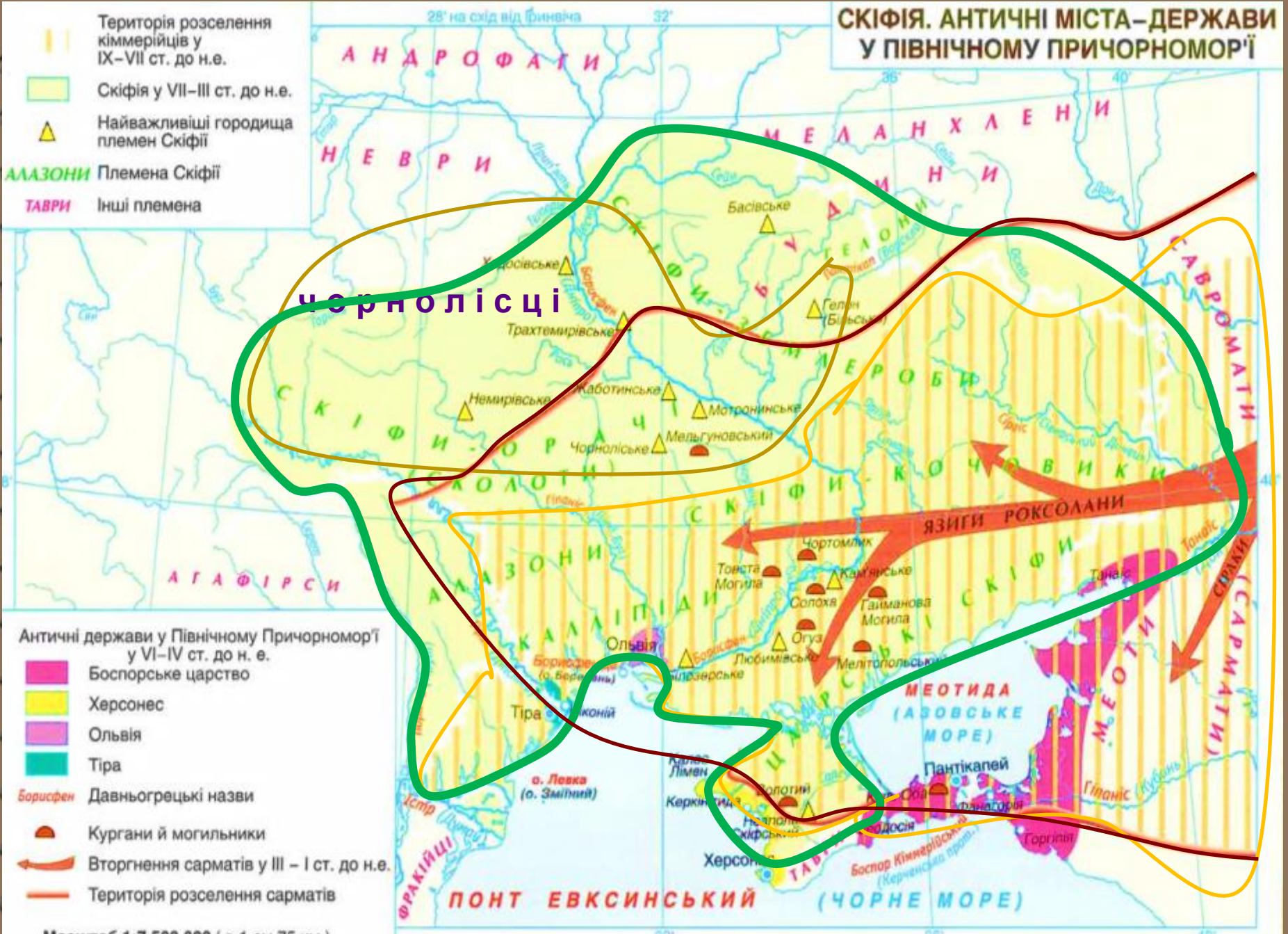
Там розташовані місто
й країна людей
кіммерійських,

хмарами й млою
оповиті. Ніколи
промінням ласкавим

не осяває їх сонце в
блакиті ясній
світлодайне...”

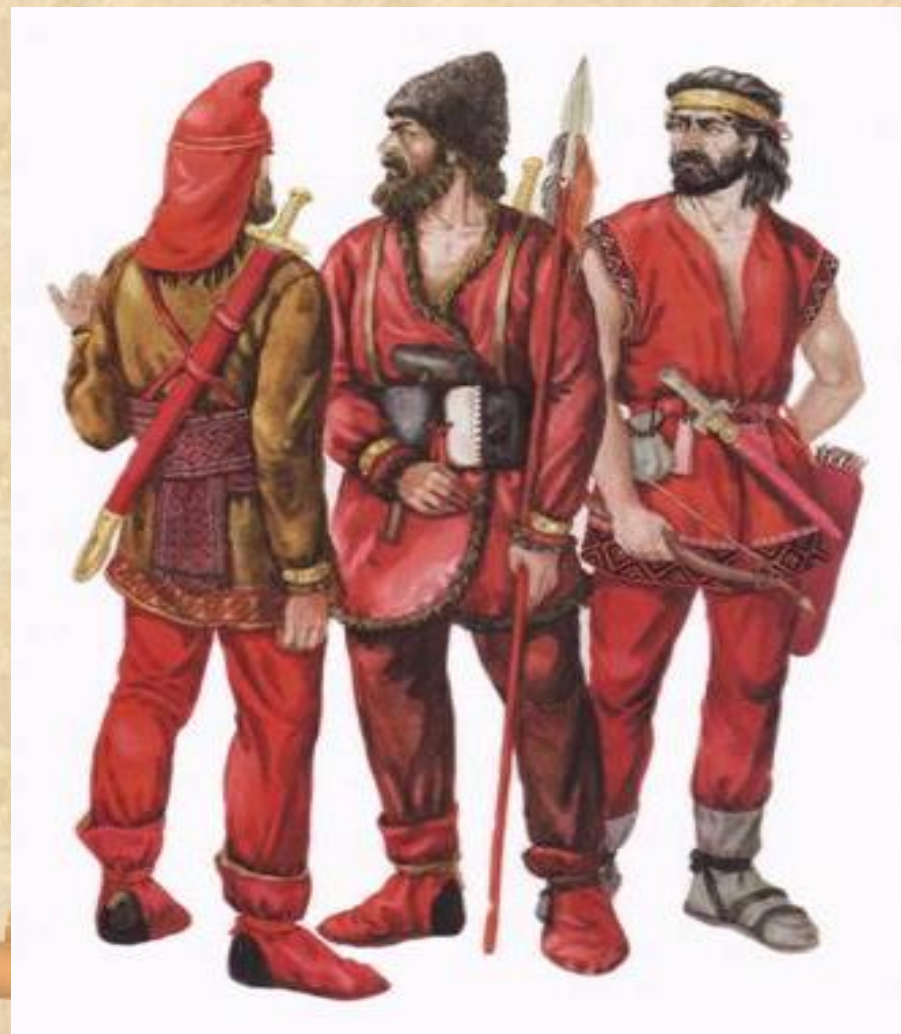

СКИФІЯ. АНТИЧНІ МІСТА-ДЕРЖАВИ У ПІВНІЧНОМУ ПРИЧОРНОМОР'І

№ п/п	План характеристики	кіммерійці	скіфи	сармати
1	Період перебування на українських землях			
2	Територія розселення			
3	Спосіб життя			
4	Основні заняття			
5	З ким воювали			
6	Історичні пам'ятки			

Кіммерійці (IX- VII ст. до н. е.)

IX – VII ст. до н. е

Які б тут не були стовпотворіння,
хто б звідки не наочував сюди,
а люд був корінний тут, бо коріння
в такому ґрунті глибоко сидить.

Коли в лісах ревли іще буй-тури, —
Дажбогу сонце приміряло німб,
і люди чорноліської культури
жили, співали, сіяли свій хліб.

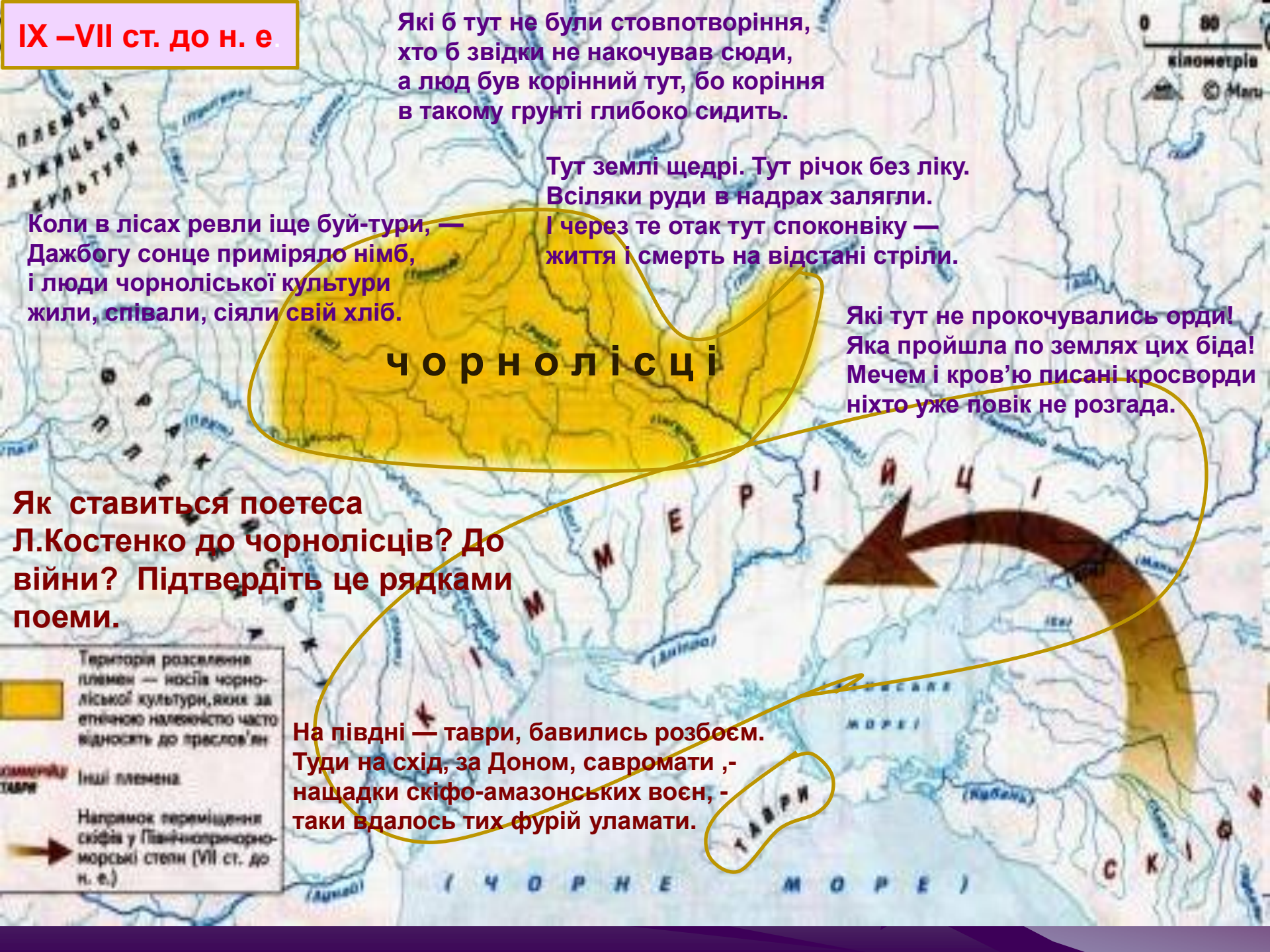
Тут землі щедрі. Тут річок без ліку.
Всіляки руди в надрах залягли.
І через те отак тут споконвіку —
життя і смерть на відстані стріли.

Які тут не прокочувались орди!
Яка пройшла по землях цих біда!
Мечем і кров'ю писані кросворди
ніхто уже повік не розгада.

чорнолісці

**Як ставиться поетеса
Л.Костенко до чорнолісців? До
війни? Підтвердіть це рядками
поеми.**

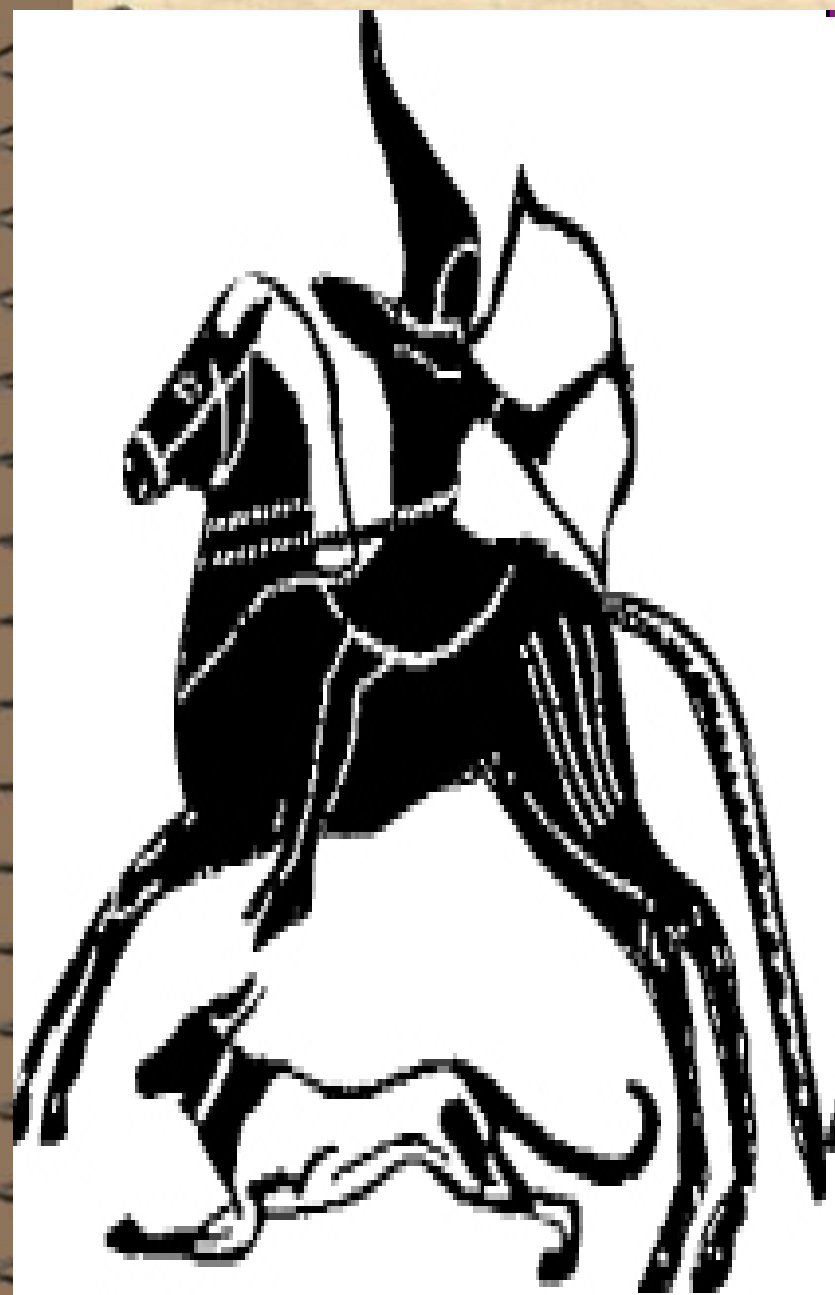
На півдні — таври, бавились розбоєм.
Туди на схід, за Доном, савромати, -
нащадки скіфо-амазонських воєн, -
таки вдалось тих фурій уламати.

Кіммерійці – кочовий народ

Військові походи кіммерійців

Покажіть на карті країни,
в які здійснювали
кіммерійці військові
походи?

От кіммерійці здумали прощатись,
наслухані про скіфську силу й лють.
Одні вважали: — Треба захищатись! —
А другі: — Ні, вони нас переб'ють.

Одні казали, що не ступить ворог,
що треба землю захищати свою.
А другі: — Ет, ну що земний цей порох?
Ми знайдем інший в іншому краю.

Відтак дві групи, не дійшовши згоди,
зробились між собою антиподи.

Та, зброю повихоплювавши з піхов,
самі себе так встигли перебить,
що як прийшли вже скіфи, то вже скіфам
було, по суті, нічого робить

- Чим пояснює поетеса Л.Костенко поразку кіммерійців від скіфів?
- Чому цей уривок нас вчить?

СКІФИ

В цілому ж скіфи — воїни, мужі,
ходили в битви, а не в грабежі.
І хоч було в них війська не мільйон,
не переміг їх сам Зопіріон.

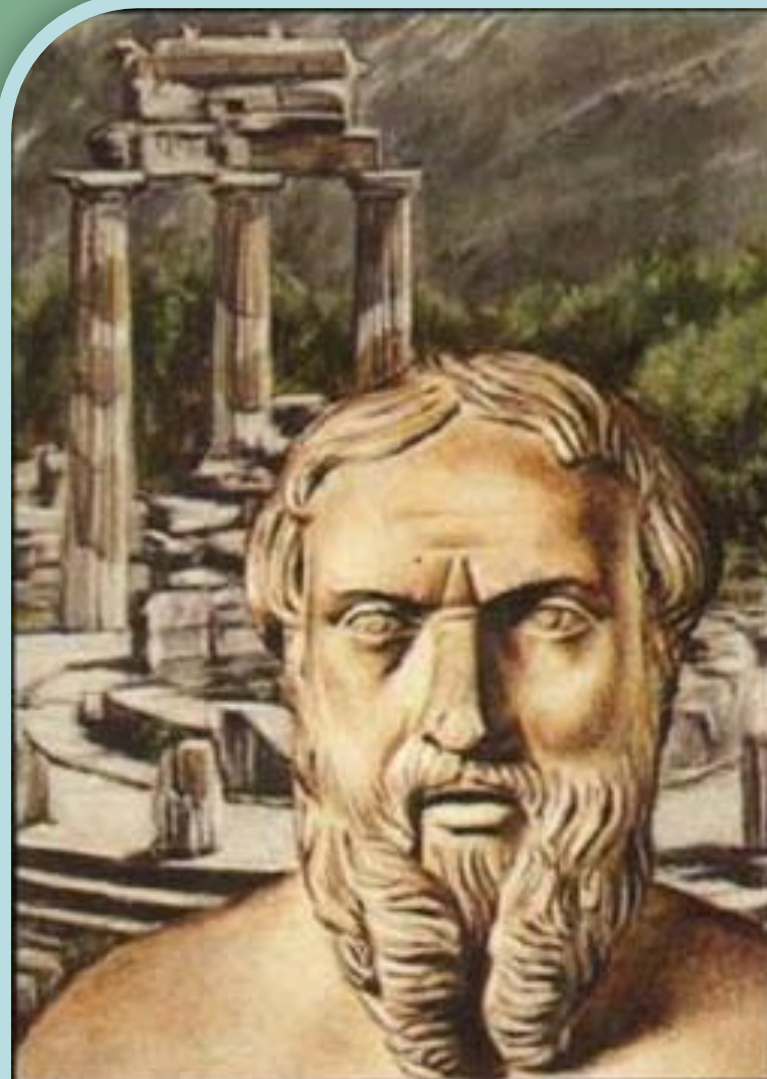
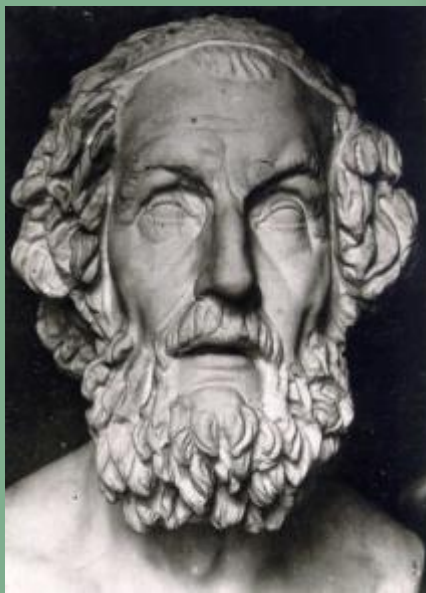
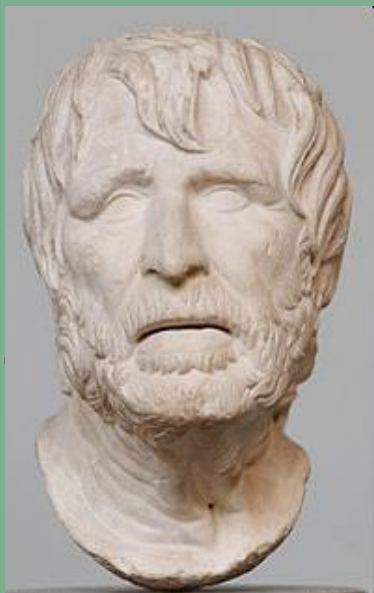

Ассирійські літописи VII ст. до н. е.

Твори грецьких поетів

Гесіода

Гомера

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Г
е
р
о
д
о
т

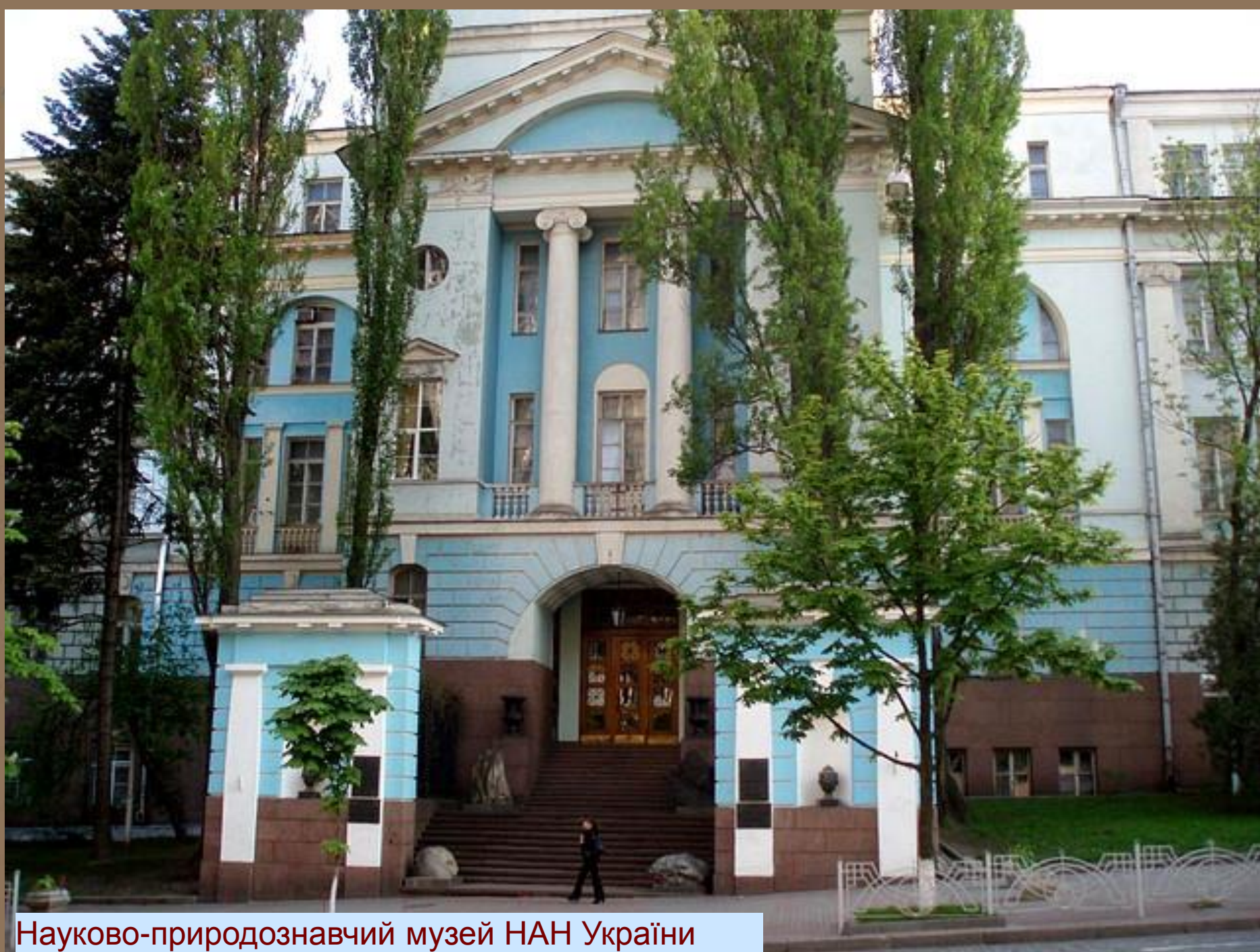

Б.Мозолевський

Скульптура скіфської баби на подвір'ї Херсонського обласного краєзнавчого музею

Науково-природознавчий музей НАН України

И жизнь, и смерть, вкусив сверх всякой меры,
Спалив года в безумии огня,
Я, скифский царь, лежу в днепровских
Геррах,
И сквозь меня столетия звенят. А гогот вновь
гусей несётся серых
И пахнут мёдом плавни по весне!..
Я, скифский царь, я здесь покоюсь – в Геррах,
Копьё и меч, и верный конь при мне.

Золота пектораль з кургану Товста Могила
Пектораль – нагрудна прикраса скіфського царя.

«Звіриний стиль» - стиль в скіфському мистецтві, відмінною рисою якого було зображення однієї чи декількох тварин.

Які заняття були в скіфів?

**Орне
землеробство**

Гончарство

**Кочове
скотарство**

**Заняття
скіфів**

**Ювелірна
справа**

Ковальство

Скіфське суспільство

**Розквіт царства – за царя Атея –
перша половина IV ст. до н. е.**

Сармати

На основі наступних
слайдів заповніть
останню колонку
таблиці

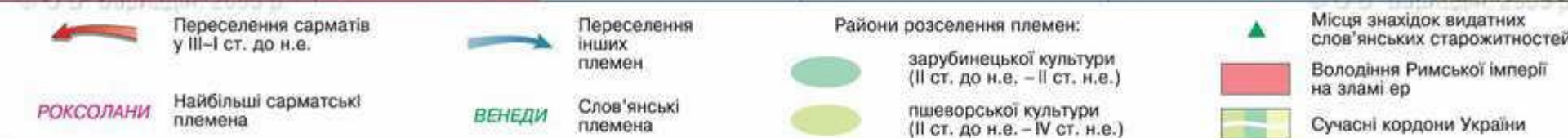
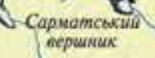
Сарматські племена (роксолани, язиги, алани й ін.)
домінували на території України з III ст. до н. е. по III ст. н. е.

Численні племена, споріднені із скіфами, прийшли на територію України в III ст. до н.е. із Задоння і Північного Кавказу і увійшли в історію під загальною назвою сарматів.

Свою назву вони отримали від того, що завжди були підперезані (тобто озброєні) мечем – а звучить це в праіранській мові “Авести” як “saormant”.

© 2005 Pearson Education, Inc.

Римський географ Помпоній Мела відзначав, що „Сармати не живуть в містах і навіть не мають постійних місць проживання. Вони вічно живуть табором, перевозячи майно і багатство туди, куди приваблюють їх кращі пасовища або примушують вороги, які відступають чи переслідують“.

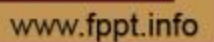

**Помпоній Мела писав про сарматів:
«Плем'я войовниче, вільне, непокірне
і до того жорстоке і люте, що навіть
жінки беруть участь у війнах нарівні з
чоловіками».**

**Також грецький історик зазначав,
що їхні жінки «їздять верхи на
полювання з чоловіками і без них,
виходять на війну і носять
однаковий з чоловіками одяг...
жодна дівчина не виходить заміж,
поки не вб'є ворога».**

Майже 600 років сармати
наводили жах на античний світ, але
у III ст. н. е. їхньому володарю-
ванню в українських степах настав
кінець. Спершу нищівного удару їм
завдали **ґоти** — германські племе-
на, які просунулися з Північного
Заходу, а в другій пол. IV ст. н. е. їх
добили **гуни** — нові кочівники, що
з'явилися у степовій Україні з
Центральної Азії.

[illegible]

Домашнє завдання:
опрацювати §18 , на лінії часу
відмітити час проживання
кіммерійців, скіфів, сарматів, на
контурних картах – територію
проживання.

